

Nr 406.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1920—1921 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; given Stockholms slott den 19 mars 1920.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade allmänna grunderna för beviljande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1920—1921 till de prästmän, som finnas omförmälda i lagen den 30 augusti 1918 angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie prästmän och innehavare av prästerliga emeritilöner;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest det grundtal, i förhållande vartill statstjänstemännens dyrtidstillägg utgår, blir föremål för sänkning, förordna, att det till de i tjänst varande prästmännen utgående dyrtidstillägget skall undergå skälig minskning.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Olof Olsson.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 19 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anförde härefter:

*Dyrtidstillägg
åt kyrkoher-
dar och kom-
ministrar i ny-
reglerade pas-
torat m. fl.*

Jag anhåller nu att få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om beredande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1920—1921 åt ordinarie präster i nyreglerade pastorat m. fl. prästmän.

Historik.

Det torde därvid vara lämpligt att till en början i största korthet redogöra för de åtgärder, som hittills blivit vidtagna i syfte att bereda dyrtidsunderstöd åt prästerskapet. En utförligare redogörelse härför lämnas i kyrkofondskommitténs såsom bilaga till propositionen nr 325 till 1919 års riksdag tryckta betänkande av den 6 mars 1919 angående

krigstidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt ordinarie präster i nyreglerade pastorat m. fl. prästmän.

De grundläggande bestämmelserna i ämnet återfinnas i den efter riksdagens och kyrkomötets hörande utfärdade lagen den 30 augusti 1918 (nr 724) angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och innehavare av prästerliga emeritilöner.

Lagen **/
1918.

I denna lags 1 § stadgas, att till kyrkoherdar och komministrar, för vilka löneroglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 trätt i tillämpning, samt till extra ordinarie präster, med avseende å vilkas löneförmåner föreskrifterna i 12, 13 och 14 §§ samt 25 § första stycket samma lag skola lända till efter rättelse (d. v. s. ständiga adjunkter och adjunkter i egentlig bemärkelse), må jämlikt av Konung, riksdag och kyrkomöte beslutade grunder samt enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser utgå krigstidstillägg och krigstidshjälp för ecklesiastikåren 1917—1918 och 1918—1919. Lagens 2 § stadgar, att för tiden efter ecklesiastikåret 1918—1919 må, där Konungen i enlighet med grunder, som av Konungen och riksdagen beslutas, förordnar om tilldelande av krigstidstillägg och krigstidshjälp eller annat därmed jämförligt understöd åt befattningshavare i statens tjänst, i den mån hinder ej möter av vad i lagens 5 § finnes stadgat, jämlikt av Konungen och riksdagen beslutade grunder och enligt av Konungen utfärdade närmare bestämmelser utgå krigstidsunderstöd, efter ecklesiastikår räknat, till de i 1 § omförmälda prästerna. Vidare förordnas i lagens 3 §, att innehavare av prästerlig emeritilön äger jämlikt för ecklesiastikåret 1918—1919 av Konung, riksdag och kyrkomöte och för tiden där efter av Konungen och riksdagen fattade beslut samt enligt de närmare bestämmelser, Konungen meddelar, uppbära krigstidstillägg, ävensom att i fråga om sådant krigstidstillägg de grunder, som äro eller varda fastställda för krigstidstillägg eller annat dylikt understöd åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, skola äga motsvarande tillämpning.

Angående sättet för gäldandet av det sålunda utgående krigstidsunderstödet föreskrives i 4 §, att dylikt understöd åt kyrkoherdar och komministrar samt s. k. ständiga adjunkter skall för tiden efter den 1 maj 1918 för varje pastorat, såvitt angår dess prästerskap, bestridas, i den mån sådant erfordras, medelst församlingsavgifter och övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar, på sätt och i den ordning 11 § första mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets

avlöning stadga. Har för bestridande av, jämte avlöning, krigstidsunderstöd åt nu nämnda präster såsom församlingsavgifter inom ett pastorat utdebiterats sammanlagt större belopp än som motsvarar 6 öre för varje helt eller påbörjat 10-tal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet. Krigstidsunderstöd åt ordinarie präster och ständiga adjunkter för ecklesiastikåret 1917—1918 ävensom dylikt understöd åt adjunkter i egentlig bemärkelse samt åt innehavare av prästerlig emeritilön skall i sin helhet gäldas ur kyrkofonden.

I lagens 5 § meddelas den bestämmelsen, att kyrkofonden ej får för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda.

Slutligen stadgas i 6 §, att de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning, skola meddelas av Konungen.

Kungörelserna ^{10/8}
1918.

Med föranledande av bestämmelserna i ovanberörda lag utfärdades i överensstämmelse med av riksdagen och kyrkomötet godkända grunder för krigstidsunderstödet utgående tre kungörelser, dagtecknade även de den 30 augusti 1918, dels angående krigstidsunderstöd under ecklesiastikåret 1917—1918 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster, dels angående dylikt understöd för ecklesiastikåret 1918—1919 åt nyssberörda prästmän, dels ock angående krigstidstillägg under sistnämnda ecklesiastikår åt innehavare av prästerliga emeritilöner. Uti förstberörda två kungörelser intogos tillika med stöd av bestämmelsen i 6 § 8 mom. lagen om kyrkofond den 9 december 1910 föreskrifter angående krigstidsunderstöd åt extra ordinarie prästmän, vilkas arvoden utgå enligt nyssnämnda lagrum (kontraktsadjunkter).

De i kungörelserna den 30 augusti 1918 stadgade grunderna för beräkandet av det vissa prästmän under ecklesiastikåret 1918—1919 tillkommande krigstidsunderstödet anslöto sig i huvudsak till de bestämmelser, vilka jämlikt beslut av 1918 års lagtima riksdag skulle för detta år gälla för krigstidsunderstöd åt statens i tjänst varande och f. d. befattningshavare. Av de avvikelser, som förekommo, var den viktigaste den, vilken rörde krigstidstillägget till de i tjänst varande prästmännen, och bestod däri, att grundplåten utgick med ett mindre belopp (200 kronor i stället för 365 kronor) och det procentuella tillägget efter en lägre procentsats (30 procent i stället för $33\frac{1}{3}$) än som fastställdes för

statstjänstemännen, samt att i samband därmed maximum för det procentuella tillägget bestämdes något lägre än i fråga om statstjänstemännen (1,500 kronor för år i stället för 1,642 kronor 50 öre).

Bestämmelserna om prästernas dyrtidsunderstöd för ecklesiastikåret 1919—1920 återfinnas i två kungörelser av den 16 juli 1919, den ena (nr 472) angående dyrtidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie präster och den andra (nr 473) angående dyrtidstillägg under sagda ecklesiastikår åt innehavare av prästerliga emeritilöner.

Kungörelserna ^{16/7}
1919.

I förstnämnda kungörelse stadgas i fråga om de allmänna grunderna för understödets utgående i huvudsak följande.

1) De i tjänst varande prästmännen.

Dyrtidstillägg utgår enligt § 1 till nedan angivna prästerliga befattningshavare, nämligen:

1) *kyrkoherdar* och *komministrar*, såväl ordinarie befattningshavare som s. k. långvakansvikarier), för vilka lönereglering, fastställd enligt lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning, trätt i tillämpning;

2) i nyreglerade pastorat anställda extra ordinarie prästmän, vilkas avlöningsförmåner bestridas på sätt i 14 § 3 mom. nyssnämnda lag omförmåles (s. k. *ständiga adjunkter*);

3) extra ordinarie prästmän, vilkas arvoden utgå jämlikt 1 § 3 mom. förordningen den 18 april 1914 (nr 40) angående reglering av det extra ordinarie prästerskapets avlöning m. m. (*adjunkter i egentlig bemärkelse*); samt

4) extra ordinarie prästmän, vilkas arvoden utgå enligt 6 § 8 mom. lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 37) om kyrkofond (*kontraktadjunkter*, järnvägspräst).

Bestämmelser om dyrtidstilläggets storlek lämnas i § 2. Tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar utgår tillägget — med vissa begränsningar och undantag — med *dels* ett belopp, motsvarande 60 procent av de kontanta avlöningsförmåner av i kungörelsen särskilt omförmäld beskaffenhet, vilka jämlikt fastställd lönereglering eller med stöd av gällande författningsbestämmelser utgå till befattningshavaren under ecklesiastikåret (*procentuellt tillägg*), *dels* ock därutöver med 1 krona för dag (*dagtillägg*). Det procentuella tillägget får utgå med ett belopp av högst 10 kronor 65 öre för dag räknat.

Till vissa befattningshavare utgår dock tillägget med *förhöjt belopp* *. Är kyrkoherde, komminister eller ständig adjunkt anställd i pastorat, där ny lönerreglering trätt i kraft före den 1 maj 1919, och har befattningshavaren i fråga under hela eller någon del av senare hälften av ecklesiastikåret 1918—1919 varit berättigad till krigstidstillägg enligt kungörelsen den 30 augusti 1918, eller har annan extra ordinarie präst än ständig adjunkt under hela eller någon del av senare hälften av nyssberörda ecklesiastikår varit berättigad till krigstidstillägg enligt sagda kungörelse, skall det procentuella tillägget förhöjas från 60 till 75 procent och dagtillägget från 1 krona till 1 krona 25 öre, samt maximum för det procentuella tillägget från 10 kronor 65 öre till 12 kronor 75 öre för dag räknat.

Dyrtidstillägg beräknas enligt § 3 å följande slag av löneförhöjningar:

1) för *kyrkoherdar* och *komministrar* å lön, ålderstillägg, hyresersättning och skjutsersättning;

2) för *ständiga adjunkter* å adjunksarvode (såväl grundbelopp som ålderstillägg);

3) för *adjunkter i egentlig bemärkelse* å adjunksarvode (såväl grundbelopp som ålderstillägg och förhöjning i arvode på grund av tjänstgöring vid två ordinarie befattningar) och vikariearvode; samt

4) för *kontraksadjunkter* å av Konungen bestämt arvode.

Befattningshavare, vilken är berättigad att erhålla förhöjt dyrtidstillägg och vilken den 1 november 1918 hade hustru i livet eller underhöll barn under 15 års ålder, äger enligt §§ 4 och 5 under vissa förutsättningar åtnjuta *dyrtidshjälp* med samma belopp, som enligt kungörelsen den 3 december 1918 utgick till statens befattningshavare i motsvarande löneläge såsom extra krigstidshjälp för senare halvåret 1918 **.

I § 6 meddelas bestämmelser för det fall, att vederbörande befattningshavare innehar två tjänster av i § 1 angiven beskaffenhet. Det föreskrives, att dyrtidstillägg utgår för endast den ena av dessa befattningar, nämligen den högst avlönade, eller, om avlöningsförmånerna äro lika, för den befattning, till vilken vederbörande först erhållit befordran eller förordnande. Undantag göres dock för adjunkt i egentlig bemärkelse, vilken tjänstgör som biträde vid eller uppehåller två ordinarie tjänstebefattningar.

* Denna förhöjning avser att utgöra ersättning för det uteblivna extra krigstidstillägget under ecklesiastikåret 1918—1919. Se härom närmare i kyrkofondskommitténs förutnämnda betänkande av den 6 mars 1919, sid. 8—13, 25 och 26.

** Denna dyrtidshjälp avser att utgöra ersättning för den uteblivna extra krigstidshjälp under ecklesiastikåret 1918—1919. Se härom närmare i kyrkofondskommitténs förutnämnda betänkande av den 6 mars 1919 samt statsutskottets utlåtande nr 149 till 1919 års riksdag.

Innehar i § 1 angiven prästerlig befattningshavare samtidigt annan tjänst, vid vilken han är berättigad att uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, är han enligt § 7 icke berättigad att uppbära *dagtillägg* av ecklesiastika medel. I § 7 stadgas jämväl, att befattningshavare, som för senare halvåret 1918 uppburit extra krigstidshjälp av statsmedel, är undantagen från åtnjutande av dyrtidshjälp av ecklesiastika medel. Från åtnjutande av såväl dyrtidstillägg som dyrtidshjälp enligt i kungörelsen angivna grunder äro jämlikt § 8 undantagna kyrkoherdar i prebendepastorat.

I § 9 lämnas närmare föreskrifter angående dyrtidsunderstödet utgående under tjänst- och nådår.

Utom nu berörda stadganden rörande de allmänna grunderna för dyrtidsunderstödet utgående innehåller kungörelsen i fråga även närmare föreskrifter rörande understödets utbetalning.

Dyrtidstillägget åt innehavarna av prästerliga emeritilöner utgår efter i huvudsak enahanda grunder som tillägget för år 1919 till statens pensionärer med tillämpning av s. k. glidande skala. 2) Emeriti.

I kungörelsen om dyrtidstillägg åt emeriti stadgas i § 2, att dyrtidstillägget för de prästerliga pensionärerna beräknas med ledning av det grundtal, som gäller för bestämmande av dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst under år 1919, på så sätt, att det grundtal, som äger tillämpning i fråga om beräkning av dyrtidstillägg åt statens pensionärer under första kvartalet av kalenderåret 1919, tillämpas vid bestämmandet av dyrtidstillägg åt emeriti under första kvartalet av ecklesiastikåret 1919—1920 o. s. v.

I § 3 föreskrives, att dyrtidstillägget för den del av emeritilönen, som utgör 125 kronor för kvartal, utgår efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet, och tillägget för den del av emeritilönen, vilken överstiger 125 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar en tredjedel av grundtalet.

Innehavare av emeritilön, som varit berättigad uppbära dylik lön från och med den 1 maj 1918 eller tidigare dag, äger enligt § 4 såsom dyrtidstillägg uppbära, förutom det belopp, som tillkommer honom enligt §§ 2 och 3, ytterligare ett belopp av 87 kronor 50 öre för kvartal*.

De här ovan angivna grunderna för bestämmandet av dyrtidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt de *i tjänst varande prästmännen* avvika i åtskilliga avseenden från dem, som varit gällande i fråga om statens befattningshavare under kalenderåret 1919.

* Detta belopp avser att utgöra ersättning för det uteblivna extra krigstidstillägget under ecklesiastikåret 1918—1919. Jfr not. 1 å sid. 6.

Rörande den särskilda förhöjning av tillägget, som kommer vissa prästerliga befattningshavare till del, liksom i fråga om den dyrtidshjälp, som i en del fall utgår, och vilka båda former av understöd avse att ersätta det utelivna extra krigstidsunderstödet för senare hälften av ecklesiastikåret 1918—1919, tillåter jag mig hänvisa till vad jag därom redan anfört.

De särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga, vilka utarbetade förslag till bestämmelser om krigstidsbidrag åt statens befattningshavare och pensionärer för år 1919, framlade alternativa förslag till bestämmelser om dylikt krigstidsbidrag. Det ena av dessa alternativ utgick från ett system med s. k. *glidande skala*, det andra byggde på det dittills använda systemet med för hela året fastställda *fixa belopp*. Som bekant blev det systemet med glidande skala, vilket kom att tillämpas för statstjänstemännens del. Vad åter prästerna beträffar, ansåg man, att det med hänsyn till de säregna grunder, varefter det ordinarie prästerskapets löner utmätas, samt de regler, som gälla för bestridande av det till samma prästmän utgående dyrtidsunderstödet, skulle vara förenat med synnerligen stora svårigheter att övergå till ett system med glidande skala. Understödet till de i tjänst varande prästmännen utmättes därför efter systemet med fixa belopp. För att bereda möjlighet att under ecklesiastikårets lopp vidtaga eventuellt nödig jämkning i det prästerna tilldelade dyrtidsunderstödet, erhöll emellertid Kungl. Maj:t rätt att, därest det s. k. grundtal, varefter statstjänstemännens dyrtidstillägg skulle beräknas, under året bleve föremål för sänkning, förordna, att det till prästerna utgående understödet skulle undergå skälig minskning. Med anledning härav formulerades det i förutberörda kungörelse den 16 juli 1919 intagna stadgandet om dyrtidstilläggets storlek på sådant sätt, att bestämmelsen förklarades skola gälla allenast tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade.

Storleken av det till prästerna under ecklesiastikåret 1919—1920 utgående så att säga normala dyrtidstillägget (d. v. s. tillägget med bortseende från förut omförmälda förhöjning) har med utgångspunkt från departementssakkunnigas ovan berörda förslag bestämts under iakttagande av den proportion, som rådde mellan prästernas krigstidsunderstöd för ecklesiastikåret 1918—1919 och det statstjänarna jämlikt 1918 års lagtima riksdags beslut tillkommande krigstidsbidraget för kalenderåret 1918.

Övriga avvikelser från de för statstjänstemännen gällande bestämmelserna, vilka avvikelser i regel äro föranledda av hänsyn till det egenartade prästerliga avlöningssystemet, torde icke vara av beskaffenhet att behöva särskilt beröras.

Efter denna återblick på vad som tidigare åtgjorts för beredande av dyrtidsbidrag åt prästerskapet, ber jag att få övergå till frågan om dyrtidstillägg för nu instundande ecklesiastikår.

Utredning i nämnda hänseende har enligt Kungl. Maj:ts uppdrag verkställt av kyrkofondskommittén, som jämväl uppgjort förslag till nödiga författningsbestämmelser i ämnet. Enär kyrkofondskommitténs yttrande kunnat avgivas först den 6 mars 1920 — kommittén har varit nödsakad avvakta avslutandet av kyrkofondens räkenskaper för år 1919 — har tiden icke medgivit infordrande av utlåtande i saken från kammarkollegium och statskontoret. Då emellertid förslaget bygger på i allt väsentligt samma grunder, som äro gällande under nu löpande ecklesiastikår, synes sådant utlåtande i frågans nuvarande läge icke vara med nödvändighet påkallat. Innan kungörelser angående dyrtidstillägg åt här ifrågavarande prästmän för ecklesiastikåret 1920—1921 av Kungl. Maj:t utfärdas, torde dock yttrande över de i sådant hänseende av kommittén uppgjorda förslagen böra infordras från nämnda ämbetsverk.

Den första fråga, som behöver göras till föremål för undersökning, är spörsmålet rörande omfattningen av det behov av dyrtidstillägg, som under instundande ecklesiastikår kan anses komma att göra sig gällande för de i lagen den 30 augusti 1918 omförmälda prästmännen.

*Prästerska-
pets behov
av fortsatt
dyrtidstillägg.*

Beträffande de synpunkter, som vid behandlingen av frågan om dyrtidsunderstöd åt nyssnämnda prästmän under ecklesiastikåren 1917—1920 gjort sig gällande med avseende å sagda behov och omfattningen av detsamma, torde jag få hänvisa till kyrkofondskommitténs förutnämnda betänkande den 6 mars 1919, sid. 13—22, samt den däri åberopade, utförliga redogörelse, som återfinnes å sid. 11—17 i statsrådsprotokollet till den i ämnet till 1918 års riksdag avlätna propositionen nr 286.

*Synpunkter,
som gjorts
gällande vid
frågans tidi-
gare behand-
ling.*

Jag anser mig dock för sammanhangets skull böra erinra om följande.

Något tvivel har vid behandlingen av frågan om dyrtidsunderstöd aldrig yppats därom, att ett verkligt behov av dylikt understöd föreläge för de präster, vilka hade sina löner bestämda enligt 1910 års ecklesiastika lönelagstiftning.

Rörande omfattningen av detta behov framhölls redan i förutberörda proposition nr 286 till 1918 års riksdag av föredragande departementschefen, hurusom man ej finge förbise, att i löneavseende full jämställdhet icke rådde mellan prästerna och statens befattningshavare, be-

roende på de naturaförmåner och tjänstbarheter, som en stor del av prästerskapet åtnjöte, och vilka förmåner och tjänstbarheter givetvis bidroge till en ej oväsentlig lindring i dyrtidens tryck. Statsrådet förklarade sig därför anse, att man rättvisligen med avseende å storleken borde göra någon skillnad mellan det bidrag, som statens befattningshavare erhöle, och det understöd, som skulle tillkomma prästerna. Vid utmätandet av krigstidstillägget för ecklesiastikåret 1918—1919 åt de i tjänst varande prästerna och för kalenderåret 1918 åt statens befattningshavare gjordes på grund härav, såsom förut framhållits, den skillnaden mellan nämnda grupper befattningshavare, att den s. k. grundplåten bestämdes för statstjänstemännen till 365 kronor men för prästerna till 200 kronor samt det procentuella tillägget till 33 $\frac{1}{3}$ procent för de förra men 30 procent för de senare, varjämte maximum för sammanlagda tillägget sattes till 2,007 kronor 50 öre för statstjänstemännen men till 1,700 kronor för prästerna. I fråga om krigstidshjälpen däremot ifrågasattes icke någon olikhet mellan de båda tjänstemannagrupperna. Innehavarna av emeritilöner, vilka icke åtnjuta några naturaförmåner, jämfästades i fråga om krigstidstillägg med statens pensionärer.

För att söka utröna värdet av ovanberörda naturaförmåner och tjänstbarheter införskaffade kyrkofondskommittén under förarbetena till sitt förut omförmälda betänkande av den 6 mars 1919 från samtliga länsstyrelser detaljerade upplysningar angående de grunder, som vid utarrendering av prästerskapets löneboställen plägat av länsstyrelserna tillämpas i avseende å bestämmande av ersättning för de naturaförmåner och tjänstbarheter av olika slag, varom förbehåll till förmån för tjänst innehavaren göras i arrendekontrakten, samt angående omfattningen av dessa förmåner. Resultatet av den verkställda utredningen sammanfattade kommittén på följande sätt.

»Av den förebragta utredningen synes kommittén framgå, att någon nedsättning i *krigstidstillägget* skäligen bör äga rum för prästerna i jämförelse med statstjänstemännen. Till vilket belopp denna nedsättning bör utsträckas är icke möjligt att exakt angiva. Men kommittén har vid överbägande av vad som förekommit angående prästernas ovanberörda förmåner och den lättnad i dyrtidens tryck dessa förmåner medfört för prästen fått den bestämda uppfattningen, att nedsättningen i fråga icke bör sträckas utöver den gräns, som enligt sammanstående beslut av regering, riksdag och kyrkomöte hittills varit tillämpad. Kommittén anser alltså *anledning saknas att vid bestämmande av krigstidstillägget åt*

präster i nyreglerade pastorat för ecklesiastikåret 1919—1920 frågå den proportion mellan krigstidstilläggen för å ena sidan prästerna och å den andra statstjänstemännen, vilken förut tillämpats.»

Såsom förut erinrats, blev storleken av det till prästerna för ecklesiastikåret 1919—1920 utgående dyrtidstillägget bestämt med beaktande av nyssberörda proportion.

I fråga om dyrtidstillägget för instundande ecklesiastikår uttalar sig kyrkofondskommittén i dess utlåtande av den 6 mars 1920 på följande sätt.

Dyrtidstillägget för ecklesiastikåret 1920—1921.

»Vad nu beträffar dyrtidstillägget för ecklesiastikåret 1920—1921, torde även för detta ecklesiastikår någon nedsättning böra äga rum för prästerna i jämförelse med statstjänstemännen. Huruvida denna nedsättning bör vara proportionsvis lika stor som den, vilken ansågs skälig under nu löpande ecklesiastikår, kan däremot möjligen vara föremål för delade meningar. Det torde i detta hänseende förtjäna framhållas, att, enligt vad kommittén har anledning antaga, länsstyrelserna under det gångna året i avsevärt större omfattning än tidigare varit fallet vid boställenas utarrendering satte priset på naturaförmåner och tjänstbarheter i relation till 'gångse pris i orten', vare sig priset bestämts till fulla gångse priset i orten eller vissa procent lägre än detta pris. Vidare torde i fråga om arrendekontrakten med fixerade priser böra beaktas, att marknadspriset å de livsförnödenheter, vilka pläga tillförsäkras prästerna från löneboställena — framför allt mjölk och smör — på sista tiden undergått någon sänkning. Däremot lär det vara att förvänta, att den förmån, som ligger i den fria bostaden, kommer att stiga i värde. Efter granskning av de faktorer, som verka i olika riktningar, håller kommittén för sin del före, att en mindre jämkning i nedsättningens storlek synes vara försvarlig. Till denna fråga återkommer kommittén senare.»

Departementschefen.

Spörsmålet om den betydelse, som vid bestämmandet av tilläggets storlek bör tillnötas den prästerna i regel tillkommande fria bostaden samt de naturaförmåner och tjänstbarheter från löneboställena, varav de ofta komma i åtnjutande, är en mycket svårlöst fråga, enär förhållandena ställa sig synnerligen olika beträffande olika befattningshavare. Om man betänker, att icke så få ordinarie prästmän i de hittills nyreglerade pastoraten sakna fri bostad — av kyrkoherdarna 4,5 procent och av kommi-

nistrarna ej mindre än 32,5 procent* — och ett sannolikt ännu mycket större antal dylika präster hava på grund av svårigheter vid lönebeställernas utarrendering eller därför att lämpligt beläget dylikt boställe alldeles saknas icke fått sig tillförsäkrade några naturaförmåner och tjänstbarheter. Övervägande skäl synas mig tala för att den hittillsvarande proportionen mellan prästernas och statstjänstemännens dyrtidstillägg bibehålles i huvudsak oförändrad.

För att möjliggöra vidtagande under ecklesiastikårets lopp av nödiga jämkningar i dyrtidstilläggets storlek, torde — i likhet med vad som är fallet under nu löpande ecklesiastikår — Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att, då sådant med hänsyn till sänkningar i det till grund för statstjänstemännens dyrtidstillägg liggande grundtalet befinnes erforderligt, förordna om skälig minskning av det till prästerna utgående tillägget.

Grunderna
för dyrtids-
tilläggets be-
räknande.

Beträffande grunderna för dyrtidstilläggets beräkning gör kyrkofondskommittén följande uttalande:

»I likhet med vad tidigare varit fallet, synes såsom allmän regel böra gälla, att de grunder, som kunna komma att fastställas för beräkning av statstjänstemännens och statspensionärernas dyrtidstillägg för kalenderåret 1920, böra i tillämpliga delar gälla för det till prästerna under ecklesiastikåret 1920—1921 utgående tillägget.

Dyrtids-
tilläggets
storlek.

Vad då först beträffar *de i tjänst varande prästmännen*, torde av skäl, som förut angivits, systemet med glidande skala icke lämpa sig att läggas till grund för deras dyrtidstillägg. Kommittén har därför utgått ifrån att sagda tillägg även under instundande ecklesiastikår skulle utgå under form av *dels* ett fixt dagtillägg, lika för alla befattningshavare, och *dels* visst procentuellt tillägg å löneförmånerna.

De för närvarande gällande allmänna grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst återfinnas i kungörelsen den 30 maj 1919 (nr 262), vilken gäller till och med den 30 juni 1920. Enligt denna kungörelse utgår dyrtidstillägget å avlöningsförmånerna intill ett belopp av 100 kronor för månad efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet (för närvarande 141) samt för den del av sagda förmåner, som överstiger 100 kronor men icke 600 kronor för månad, efter ett procenttal, som motsvarar en tredjedel av grundtalet. Å den del av

* Dessa procenttal hava meddelats av kyrkofondskommittén i dess betänkande den 17 november 1919 angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. fl. prästmän, sid. 14 och 15.

lönen, som överstiger 600 kronor för månad (d. v. s. 7,200 kronor för år), utgår icke dyrtidstillägg.

Genom proposition nr 95 till innevarande års riksdag har föreslagits den förhöjning av tillägget från och med den 1 juli 1920, att detta för den del av avlöningsförmånerna, som överstiger 100 kronor men icke 1,250 kronor för månad, skall utgå efter ett procenttal, som motsvarar *hälften* av grundtalet. Å den del, som överstiger 1,250 kronor för månad (d. v. s. 15,000 kronor för år), utgår icke tillägg.

Det av socialstyrelsen senast publicerade indextalet för levnads-kostnadsfördyringen, vilket hänför sig till tidpunkten den 1 januari 1920, utvisar, att denna fördyring då uppgick till 159 procent. Under förut-sättning av oförändrat indextal den 1 nästkommande juli, skulle grund-talet efter nämnda dag komma att vara 142.

Enär dyrtidstillägget till de i tjänst varande prästmännen på grund av förut antydda praktiska skäl under löpande ecklesiastikår om möjligt icke bör undergå någon förändring, har kommittén ansett sig kunna utgå ifrån att prästernas dyrtidstillägg för hela ecklesiastikåret 1920—1921 skulle utmätas i anslutning till de grunder, som föreslagits att gälla för statens befattningshavare från och med den 1 juli 1920.

Därest man utgår från ett grundtal av 142, motsvarar det dyrtids-tillägg, som enligt vad förut meddelats tillgodokommer statstjänstemännen för de första 100 kronorna av månadslönen, 71 procent å sagda andel av lönen utöver vad som utgår å den övriga andelen av lönen intill 1,250 kronor i månaden. Ifrågavarande förhöjning utgör således för hela året 71 procent av 1,200 kronor, d. v. s. 852 kronor, vilket sistnämnda belopp svarar mot ett dagtillägg av 2 kronor 33 öre för dag. Om prästerna, vilka samtliga åtnjuta en avlöning överstigande 100 kronor för månad, skulle vara fullt likställda med statens befattningshavare, borde de följaktligen erhålla *dels* ett dagtillägg å 2 kronor 33 öre, *dels ock* ett procentuellt tillägg, utgående med 71 procent av avlöningsförmånerna.

Såsom förut framhållits, torde emellertid någon sänkning av det till prästerna utgående tillägget böra äga rum. Föregående år drabbade sänkningen såväl dagtillägget som det procentuella tillägget. En närmare jämförelse mellan beloppen av de till statstjänstemännen för år 1919 utgående dyrtidstilläggen, sådana dessa tillägg enligt riksdagens beslut kommo att gestalta sig, samt de tillägg, som under ecklesiastik-året 1919—1920 komma prästerna i motsvarande lönelägen till del, har emellertid givit vid handen, att den jämförelsevis kraftiga sänkningen av prästernas dagtillägg kommit att verka orättvist gent emot de lägre av-

lönade befattningshavarna. Genom nämnda sänkning har nämligen avståndet mellan det till statens befattningshavare och det till prästerna utgående tillägget, då dessa tillägg angivas i procent av lönen, blivit avsevärt större för de lägre avlönade befattningshavarna än för de högre avlönade. Så t. ex. skulle, med tillämpning av det vid tiden den 1 maj 1919 gällande grundtalet, en statstjänsteman med 2,500 kronors inkomst komma att under år 1919 uppbära ett dyrtidstillägg av 2,401 kronor, d. v. s. 96 procent av lönen. För en prästman i motsvarande löneläge utgör tillägget för ecklesiastikåret 1919—1920 1,865 kronor, d. v. s. 74,6 procent av lönen. Prästens dyrtidstillägg är således 21,4 procent lägre än statstjänstemannens. I löneläget 8,000 kronor är skillnaden däremot allenast 5,7 procent.

Vill man behålla det relativa avståndet mellan statsfunktionärernas och prästernas dyrtidstillägg någorlunda konstant hela löneskalan igenom, är det nödvändigt att låta minskningen drabba enbart eller så gott som enbart det procentuella tillägget. Med hänsyn härtill och under åberopande jämväl av vad kommittén tidigare i utlåtandet anfört rörande de faktorer, som böra utöva inflytande på nedsättningens storlek, har kommittén ansett, det dagtillägget borde bestämmas till 2 kronor 30 öre för dag och det procentuella tillägget till 64 procent å avlöningsförmånerna. Därest dyrtidstillägget utmättes efter dessa grunder, kommer vid ett grundtal av 142 prästernas dyrtidstillägg att ligga omkring 7 procent under statstjänstemännens. Härigenom torde nedsättningen — åtminstone i det allra närmaste — uppnå den storlek, som tidigare varit avsedd.

För statens befattningshavare har, såsom framgår av det föregående, föreslagits ett visst maximum för de löneförmåner, varå dyrtidstillägg får beräknas, nämligen 15,000 kronor för år räknat. Enär de högst avlönade prästmännen i nyreglerade pastorat — med undantag för domprostarna, vilkas löneförmåner kunna uppgå till 10,000 kronor — åtnjuta en årlig lön av 8,000 kronor, samt således dessa prästmäns avlöningsförmåner, även med inberäkning av eventuell hyresersättning, avsevärt understiga det för statstjänstemännen vid beräkning av dyrtidstillägg stadgade löne maximum, torde någon bestämmelse om dylikt maximum icke vara erforderlig för prästernas del.

Kommittén övergår härefter till att undersöka storleken av det dyrtidstillägg, som bör tillkomma *innehavarna av prästerliga emeritlöner*.

Under nu löpande ecklesiastikår utgå dylika emeritlöner endast till 10 extra ordinarie prästmän. Från och med den 1 maj 1920 har genom

Kungl. Maj:ts brev den 25 april 1919 emeritilön tillerkänts 41 kyrkoherdar och 6 komministrar. Antalet extra ordinarie prästerliga emeriti under instundande ecklesiastikår är ännu ej bestämt men torde sannolikt komma ett uppgå till 20.

Dyrtidstillägget till emeriti synes, i likhet med vad som för innevarande ecklesiastikår är fallet, böra utgå efter glidande skala och även i övrigt efter samma grunder, som kunna komma att gälla för statens pensionärer. Någon proposition om dyrtidstillägg åt statens pensionärer för tiden efter den 30 juni 1920 har ännu icke avlämnats. Kommittén har emellertid vid sina beräkningar utgått ifrån att statspensionärernas tillägg skulle komma att förhöjas i motsvarande grad som de i tjänst varande befattningshavarnas. — Enär emeritilön högst kan uppgå till 4,500 kronor, torde någon begränsning av tilläggets storlek icke vara erforderlig.»

Såsom framgår av det nyss anförda, föreslår kommittén, att dyrtidstillägget till *i tjänst varande prästmän* måtte utgå i form av dels dagtillägg med 2 kronor 30 öre för dag, dels ock procentuellt tillägg, utgörande 64 procent av avlöningsförmånerna. Dagtillägget har avvägs så, att det motsvarar det högre dyrtidstillägg, som enligt förutberörda proposition nr 95 angående grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. skall med tillämpning av nu gällande grundtal komma statstjänstemännen tillgodo för de första 100 kronorna av månadslönen.

Departements-
chefen.

I likhet med kommittén anser även jag mest rationellt att låta minskningen av prästernas dyrtidstillägg drabba enbart det procentuella tillägget. Vad beträffar storleken, av sistnämnda tillägg, synes mig, då man utgår från det av socialstyrelsen senast publicerade indextalet för levnadskostnadsfördyringen, den av kommittén föreslagna procentsatsen skälig. Likaledes ansluter jag mig till kommitténs uppfattning, att tillägget på grund av praktiska skäl bör utgå efter de av kommittén föreslagna grunderna ända från ecklesiastikårets början, samt att någon bestämmelse om visst maximum för de löneförmåner, varå dyrtidstillägg får beräknas, icke är erforderlig för prästernas del.

Vidkommande dyrtidstillägget till *innehavarna av prästerliga emeritilöner* har jag intet att erinra mot kommitténs förslag, att detsamma skall under här ifrågakvarande ecklesiastikår utgå efter glidande skala och även i övrigt efter i huvudsak enahanda grunder, som kunna komma att fastställas för statens pensionärer för tiden från den 1 juli 1920.

Grunderna i
övrigt för till-
läggets beräk-
nande.

I fråga om de grupper av befattningshavare, som skola erhålla dyrtidstillägg, och de löneförmåner, å vilka procentuellt tillägg bör beräknas, ävensom beträffande grunderna för tilläggets utgående vid förening av tjänster har kyrkofondskommittén ansett, att någon ändring i de bestämmelser, vilka gälla för innevarande ecklesiastikår, icke vore påkallad.

Departement-
schefen.

Även enligt min mening saknas anledning att nu vidtaga några ändringar i nämnda hänseenden.

Skulle det förslag om tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. fl. prästmän, som Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat underställa riksdagens prövning, vinna bifall av riksdagen samt sedermera godkännas jämväl av kyrkomötet, lära prästerna böra tillerkännas procentuellt dyrtidstillägg även å sagda löneförbättring.

Kostnads-
beräkningar.
Kyrkofondens
förmåga att
bära utgif-
terna för dyr-
tidstillägg.

Jag övergår härefter till att behandla *dels* frågan om kostnaden för dyrtidstillägget under ecklesiastikåret 1920—1921, därest detta kommer att utgå enligt de av mig förordade grunderna, *dels ock* spørgsmålet om kyrkofondens förmåga att bära den på fonden belöpande andelen av sagda kostnad. I förstnämnda hänseende yttrar kyrkofondskommittén följande:

»Kommittén har verkställt beräkningar rörande storleken av det belopp, vartill ett till prästerna efter förut angivna grunder utgående dyrtidstillägg sammanlagt skulle komma att uppgå under ecklesiastikåret 1920—1921. Enligt dessa kalkyler skulle hela tilläggsbeloppet för ordinarie präster och ständiga adjunkter komma att uppgå till omkring 6,200,000 kronor, för adjunkter i egentlig bemärkelse till omkring 400,000 kronor, för kontraktsadjunkter till omkring 20,000 kronor och för emeriti till omkring 165,000 kronor eller tillhopa omkring 6,785,000 kronor.

Kostnadens
fördelning
mellan pasto-
raten och
kyrkofonden.

På grund av stadgandet i 4 § lagen den 30 augusti 1918 skall en del av dyrtidstillägget till det ordinarie prästerskapet och de ständiga adjunkterna i nyreglerade pastorat påvila pastoraten i form av ökade församlingsavgifter. Återstoden av tillägget till nämnda befattningshavare kommer kyrkofonden att få vidkännas *dels* i form av minskad inkomst av arrendemedel, lägenhetsavgälder och räntor, vilka eljest skulle från pastoraten hava inlevererats till fonden enligt 3 § 5 mom. kyrkofondslagen, *dels* genom ökad utbetalning av skogsförsäljningsmedel, som tillkomma pastoraten enligt 19 § 4 mom. prästlönerregleringslagen, *dels ock* genom förhöjda bidrag till pastoraten enligt 21 § sistnämnda lag.

Med utgångspunkt från de taxeringsvärden och inkomstbelopp, som

fastställts vid 1918 års taxeringar, samt med användande i övrigt av de senaste uppgifter angående avlöningstillgångarnas storlek, vilka varit för kommittén tillgängliga, har kommittén sökt beräkna, huru stor del av dyrtidstilläggsbeloppet till ordinarie präster och ständiga adjunkter — 6,200,000 kronor — som kan förväntas komma att bestridas genom ökade församlingsavgifter, och huru stor andel därav, som torde komma att belasta kyrkofonden. Undersökningen har givit till resultat, att omkring 35 procent av sagda belopp, d. v. s. ungefär 2,150,000 kronor, kan beräknas komma att åvila församlingarna, under det att omkring 65 procent eller 4,050,000 kronor skulle drabba kyrkofonden.

Då dyrtidstillägget till adjunkter i egentlig bemärkelse, till kontraktadjunkter och till emeriti, tillhopa omkring 585,000 kronor, i sin helhet utgår från kyrkofonden, skulle denna således få att svara för inalles 4,635,000 kronor av totalkostnaden för tillägget.»

Enligt kyrkofondskommitténs beräkningar skulle således totalkostnaden för dyrtidstillägget uppgå till omkring 6,785,000 kronor, av vilket belopp ungefär 4,635,000 kronor skulle komma att stanna på kyrkofonden.

Rörande kyrkofondens förmåga att bära utgiften för tillägget uttalar sig kommittén på följande sätt:

»Under åren 1914—1918 företer kyrkofonden enligt de av statskontoret publicerade så kallade fondredogörelserna följande utveckling.

Kyrkofondens utveckling från år 1914.

År	Inkomster kronor	Utgifter kronor	Behållning vid årets slut kronor	Ökning under året kronor
1913	—	—	8,140,883	—
1914	1,901,336	1,343,480	8,698,739	557,856
1915	2,630,744	1,745,669	9,583,814	885,075
1916	5,231,882	2,795,820	12,019,876	2,436,062
1917	8,573,796	3,643,275	16,950,396	4,930,520
1918	9,661,444	5,517,016	21,094,825	4,144,429

För år 1919 har någon sådan sammanställning av kyrkofondens inkomster och utgifter, som plägar ingå i fondredogörelsen, ännu icke verkställts. Däremot har fondens *kasakonto* för sagda år preliminärt avslutats. Enligt detta konto hava fondens inkomster uppgått till cirka 10,570,000 kronor och dess utgifter (inberäknat dyrtidstillägget) till omkring 6,355,000 kronor. Överskottet för året utgör följaktligen ungefär 4,215,000 kronor.

Fondens för-
måga att bära
dyrtidstilläg-
get för eckle-
siastikåret
1920—1921.

I 5 § lagen den 30 augusti 1918 om krigstidsunderstöd stadgas, såsom redan förut framhållits, att kyrkofonden icke må för något år i vidsträcktare mån tagas i anspråk för gäldande av krigstidsunderstöd än som motsvarar fondens återstående överskott för närmast föregående kalenderår, sedan samtliga fonden eljest åliggande utgifter blivit bestridda. Till bestridande av kostnaden för dyrtidstillägg för ecklesiastikåret 1920—1921 lärer således få disponeras, förutom fondens överskott för år 1919, jämväl ett belopp, svarande mot fondens utgifter under år 1919 för det till prästerna utgående dyrtidsunderstödet.

Det har visat sig förenat med ööverstigliga svårigheter att med tillhjälp av för kommittén tillgängligt räkenskapsmaterial fullt exakt utröna storleken av sagda utgiftspost. Anledningen härtill är den, att fondens utgifter för dyrtidsunderstödet författningsenligt utgöras antingen av ökad utbetalning till pastoraten av skogsmedel eller ock av förhöjt bidragsbelopp enligt 21 § löneregeringslagen, samt att på grund av sagda förhållande nämnda utgifter i stor utsträckning redovisats under nyssberörda rubriker utan angivande av att utbetalningen föranletts av bestämmelserna om dyrtidsunderstöd. Av kommittén verkställda approximativa beräkningar hava emellertid givit vid handen, att beloppet torde uppgå till omkring 3,350,000 kronor.

Det i 5 § lagen om krigstidsunderstöd åsyftade maximibeloppet för den på fonden belöpande andelen av dyrtidsunderstödet torde således, vad angår ecklesiastikåret 1920—1921, kunna beräknas till omkring 7,565,000 kronor, ett belopp vilket, såsom framgår av den här förut intagna tablån*, är nära 3,000,000 kronor större än den summa, som behöver tagas i anspråk. Nyssberörda stadgande lärer följaktligen icke lägga hinder i vägen för ett utmätande av dyrtidstillägget enligt de grunder, som kommittén i det föregående ansett böra komma i tillämpning.

Vid en undersökning av kyrkofondens förmåga att bära den på fonden belöpande andelen av kostnaden för dyrtidstillägget för ecklesiastikåret 1920—1921 får man emellertid icke förbise två hittills icke berörda faktorer, vilka äro av beskaffenhet att inverka på frågans bedömande.

Tillfällig
löneför-
bättring.

Uti ett den 17 november 1919 avgivet betänkande angående tillfällig löneförbättring åt kyrkoherdar och komminister i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster har kommittén hemställt, att dylik löneförbättring måtte enligt av kommittén föreslagna grunder utgå för ecklesiastikåret 1920—1921. Av be-

* Den av kommittén återopade tablån utgör en sammanställning av de å sid. 16 och 17 meddelade siffrorna.

tänkanudet framgår, att kommittén beräknat, att sammanlagda beloppet av den tillfälliga löneförbättringen till ordinarie präster och ständiga adjunkter skulle, efter den nya löneregleringens fullständiga genomförande, komma att uppgå till omkring 1,630,000 kronor årligen, samt att av denna summa ungefär 652,000 kronor eller 40 procent ansågs komma att falla på pastoraten, under det att kyrkofonden skulle få vidkännas omkring 978,000 kronor eller 60 procent av totalbeloppet. Kostnaden för tillfällig löneförbättring åt adjunkterna i egentlig mening beräknades till omkring 45,000 kronor årligen, åt kontraktsadjunkterna till ungefär 5,000 kronor samt åt kontraktsprostarna till omkring 16,000 kronor, tillhoppa således cirka 66,000 kronor, vilket belopp skulle komma att i sin helhet belasta kyrkofonden. Kommittén förklarade sig förut-sätta, att den av kommittén föreslagna löneförbättringen på grund av sin karaktär av tillägg till lönen skulle utgå med förtursrätt *före dyrtidstillägget*, d. v. s. att dyrtidstilläggets storlek finge lämpas efter fondens förmåga att jämte fastställda löner och den ifrågasatta löneförbättringen ävensom fonden eljest åliggande utgifter bestrida även dyrtidstillägg.

Av förut angivna belopp, 1,630,000 kronor, torde efter approximativ beräkning omkring 1,140,000 kronor belöpa på pastorat tillhörande års-serierna 1914—1920. Av sistnämnda belopp åter skulle, med användande av ovanberörda procenttal (40 respektive 60), omkring 455,000 kronor kunna beräknas falla på pastoraten och ungefär 685,000 kronor komma att stanna på kyrkofonden. Om till detta sistnämnda belopp lägges ovanberörda summa, 66,000 kronor, blir kyrkofondens totalutgift för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1920—1921 således cirka 750,000 kronor.

Därest tillfällig löneförbättring kommer att beviljas prästerskapet, medför detta förhållande två konsekvenser, som måste beaktas, då det gäller att undersöka kyrkofondens förmåga att bära de av dyrtidstilläggen förorsakade utgifterna. Först och främst torde, såsom förut erinrats, till följd av de bestämmelser, vilka uti ifrågavarande hänseende gälla för statstjänstemännen, prästerna bära tillerkännas *procentuellt dyrtidstillägg jämväl å löneförbättringen*. Vidare måste man med hänsyn till den avsevärda ökning av sammanlagda avlöningssumman, som ett beviljande av tillfällig löneförbättring medför, räkna med att en något större andel av hela det till ordinarie präster och ständiga adjunkter utgående dyrtidstilläggsbeloppet än den av kommittén här förut i betänkanudet angivna (65 procent) kommer att stanna på kyrkofonden. Några fullt tillförlitliga kalkyler i detta hänseende har kommittén icke hunnit verkställa — så-

dana skulle förutsätta särskilda beräkningar för varje pastorat — men med ledning av de av kommittén tidigare upplagda pastoratstabellerna anser sig kommittén kunna uppskatta den på fonden under dessa förhållanden belöpande andelen av tilläggsbeloppet till cirka 70 procent.

Förhöjda
lönetill-
skott till
präster i
oreglerade
pastorat.

Utom till den av kommittén föreslagna tillfälliga löneförbättringen måste man vid bedömandet av kyrkofondens bärighet taga hänsyn jämväl till ett annat krav, som med säkerhet kommer att ställas på fonden under instundande ecklesiastikår: kravet på ökade lönetillskott åt prästerna i ännu icke nyreglerade pastorat. Det är nämligen otvivelaktigt, att rättvisa och billighet fordra, att dessa präster, vilkas löner fortfarande utgå efter äldre löneregleringar, för ecklesiastikåret 1919—1920 tillerkännas lönetillskott i betydligt större omfattning än som tidigare ägt rum. Kommittén har därför också för avsikt att i det betänkande angående lönetillskott åt dylika präster, vilket kommittén inom den närmaste framtiden ärnar avgiva, föreslå, att lönetillskott måtte utdelas till avsevärt högre belopp och även i övrigt efter delvis andra grunder än under ecklesiastikåret 1918—1919. Att redan nu någorlunda exakt beräkna storleken av det belopp, som erfordras för att höja lönetillskotten i överensstämmelse med de av kommittén ifrågasatta nya grunderna, lär icke vara möjligt. Med begagnande av förefintligt material har kommittén emellertid sökt bilda sig en uppfattning angående ungefärliga storleken av sagda belopp. Denna kalkyl, som dock endast kan göra anspråk på att vara *mycket approximativ* men som med största sannolikhet icke lämnat ett för lågt slutresultat, har givit vid handen, att för lönetillskott åt präster i de ännu icke nyreglerade pastoraten för ecklesiastikåret 1919—1920 torde erfordras — förutom de belopp, som utgå på grund av äldre beslut — en summa av omkring 900,000 kronor. Härvid har hänsyn icke tagits till de förskott å kommande lönetillskott, som beviljats genom kungörelsen den 12 september 1919 angående utbetalande i förskott av lönetillskott från kyrkofonden för ecklesiastikåret 1919—1920 åt vissa prästmän uti icke nyreglerade pastorat.

Nu berörda ökning av kyrkofondens utgifter i och för lönetillskott motväges emellertid delvis av en minskning å samma utgiftspost. Den 1 maj 1919 upphöra nämligen att utgå *dels* samtliga de tillskott, som beviljats genom kungl. brevet den 17 oktober, *dels ock* de tillskott, vilka jämlikt äldre beslut utgått i pastorat, som den 1 maj 1919 inträtt i ny lönereglering. Förstnämnda tillskott utgöra tillhoppa omkring 535,000 kronor: de sistnämnda torde kunna beräknas till ungefär 115,000 kronor.

Den verkliga ökningen av här ifrågavarande utgiftspost belöper sig därför allenast till cirka 250,000 kronor.

För fullständighetens skull torde i detta sammanhang jämväl för- tjäna framhållas, att kommittén i utlåtande den 21 oktober 1919 i fråga om dyrtidstillägg å prostarvoden gjort framställning om utfar- dandet av författningsbestämmelser i syfte att dylikt tillägg måtte kunna tillerkännas kontraktsprostarna för tiden från och med ecklesiastik- året 1919—1920. Jämlikt de av kommittén föreslagna grunderna för tilläggets utgående kan detta för ecklesiastikåret 1920—1921 beräknas komma att uppgå till omkring 39,000 kronor.

Skulle de av kommittén framförda förslagen om tillfällig löneför- bättring och om dyrtidstillägg å prostarvodena vinna beaktande, torde kyrkofonden under år 1920 få vidkännas utom de ordinarie utgifterna enligt kyrkofondslagen, jämväl de utgiftsbelopp, som finnas angivna i här efteråt intagna tablå* över de beräknade beloppen tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg samt lönetillskott under ecklesiastikåret 1920—1921. Av denna tablå framgår, att de å densamma redovisade utgifts- posterna skulle medföra en utgift för kyrkofonden under år 1920 på tillhoppa omkring 6,530,000 kronor.

Såsom förut meddelats, hava fondens inkomster under år 1919 överskjutit de ordinarie utgifterna enligt kyrkofondslagen med ett belopp av omkring 7,565,000 kronor. Såvitt kommittén kan bedöma, finnes, särskilt med hänsyn till nu rådande trävarupriser samt till den ej obe- tydliga stegringen av fondens ränteinkomster, ingen anledning antaga, att under år 1920 förhållandet mellan fondens inkomster och dess ordinarie utgifter skall ställa sig oförmånligare än under det gångna året. Förut- nämnda utgiftsbelopp, cirka 6,530,000 kronor, torde således kunna bäras av fonden, utan minskning av dess nuvarande kapitalbehållning.»

Den av kommittén åberopade tablån utvisar, att sammanlagda kostna- den för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg — procentuellt tillägg härvid beräknat såväl å de nu utgående löneförmånerna som å den tillfälliga löneförbättringen — ävensom för ökningen i lönetillskott åt prästerna i ännu icke nyreglerade pastorat kan beräknas uppgå till omkring 9,055,000 kronor. Av detta belopp skulle församlingarna få vidkännas cirka 2,525,000 kronor, under det att, såsom även framgår av kommitténs nyss återgivna yttrande, ungefär 6,530,000 kronor skulle komma att stanna på kyrkofonden.

Rörande fondens förmåga att även för framtiden bära kostnaden

* Här ej intagen.

Dyrtids-
tillägg å
prostar-
vodena.

Beräknade
utgifter för
löneför-
bättring
och dyr-
tidstillägg
m. m. un-
der eckle-
siastikåret
1920—
1921.

Fondens för-
måga att bära
framtida dyr-
tidstillägg.

för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, utgående efter de nu före-
slagna grunderna, gör kyrkofondskommittén följande uttalande:

»Den förskjutning i det allmänna prisläget, som ägt rum under kristiden, synes, såvitt man nu kan bedöma, vara av stadigvarande beskaffenhet, och man torde därför böra tänka sig att även för framtiden söka bibehålla prästerskapets löner vid den nivå, som kommittén ifrågasatt för ecklesiastikåret 1920—1921. Därför har kommittén sökt utreda, huruvida kyrkofonden skulle förmå vidkännas de därav föranledda ökade utgifterna, även sedan samtliga pastorat blivit föremål för ny lönerogring, vilket förhållande praktiskt taget kan anses hava inträtt ecklesiastikåret 1925—1926.

För utredande av nämnda fråga har kommittén verkställt en beräkning angående sammanlagda beloppen tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, som skulle tillkomma prästerskapet, därest samtliga pastorat vore nyreglerade. Kalkylen utgår ifrån att såväl den tillfälliga löneförbättringen som dyrtidstillägget skulle utmätas efter samma grunder, som av kommittén ifrågasatts för ecklesiastikåret 1920—1921. Beräkningen, som erbjuder avsevärda svårigheter och som därför icke kan göra anspråk på full tillförlitlighet, har givit vid handen, att totalbeloppet löneförbättring och tillägg torde komma att uppgå till omkring 12,900,000 kronor, samt att kyrkofonden härav skulle få att svara för omkring 9,100,000 kronor.

Än svårare är det emellertid att beräkna, huruvida fondens inkomster år 1925 kunna hava ökats tillräckligt för att bestrida nyssnämnda utgiftsbelopp. Av den på sid. 21 i kommitténs betänkande meddelade tablån* över kyrkofondens utveckling framgår, att fondens inkomster från år 1914 varit stadda i en oavbrutet fortgående, betydande tillväxt, vilken, därest densamma finge någorlunda oförminskat fortfara, skulle mer än väl säkerställa fondens förmåga att bära utgiften i fråga. Emellertid lär man icke kunna antaga, att tillväxten av fondens inkomster, vilken delvis torde varit beroende på förhållanden av mera tillfällig natur, skall fortgå på samma sätt som hittills. Med tämligen stor säkerhet kan dock förutsättas, att den utveckling av de ekonomiska förhållandena, som under de sista åren ägt rum, måste komma att medföra en bestående avsevärd förhöjning av åtskilliga inkomstposter, i främsta rummet skogsförsäljningsmedlen och räntan å fondens tillgångar. Härtill kommer vidare, att de ökade bevillningsbeloppen medföra en motsvarande stegring av de församlingsavgifter, som ej återgäldas ur kyrkofonden, vilket i sin tur medför en minskad belastning av fonden. Å andra sidan torde kunna tänkas

* Intagen å sid. (17) här förut.

att förhållanden inträffa, vilka verka i motsatt riktning, t. ex. vidtagna ändringar i avseende å beskattningen. Alla dessa olika förhållanden göra att en beräkning av kyrkofondens bärighet för så lång tid framåt är synnerligen vanskligen.

Under förutsättning emellertid att skogsförsäljningsmedlen hållas uppe å den nivå, som skogstillgångarna tillåta, anser kommittén det vara sannolikt, att kyrkofonden även år 1925 kan fullgöra de fordringar, som komma att ställas på densamma.»

Vad först beträffar spørsmålet, huruvida det i 5 § lagen om krigstidsunderstöd den 30 augusti 1918 stadgade villkoret kan anses uppfyllt, synes mig kommitténs utredning hava ådagalagt, att det i berörda paragraf avsedda överskottsbeloppet år 1919 är fullt tillräckligt, för att dyrtidstillägg skall kunna beviljas enligt de av mig förordade grunderna.

Departement-
schefen.

Kommitténs beräkningar giva vidare vid handen, att även under år 1920 kyrkofondens inkomster kunna förväntas komma att överskjuta de ordinarie utgifterna enligt kyrkofondslagen med så stort belopp, att därmed kan bestridas såväl den på fonden belöpande andelen av kostnaden för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1920—1921 som ock utgifterna för ökade lönetillskott, avseende ecklesiastikåret 1919—1920.

En beräkning av kyrkofondens förmåga att även för framtiden, sedan samtliga pastorat blivit föremål för ny löneroglering, bära utgifterna för tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg är, såsom kommittén kraftigt framhållit, ytterst vanskligen, och kommittén har därför icke ansett sig kunna göra något bestämt uttalande i saken. Kommittén håller det emellertid för sannolikt, att kyrkofondens bärkraft även härutinnan skall visa sig tillfyllest. Jag erinrar härvid, i anslutning till kommitténs uttalade förbehåll beträffande ändringar i beskattningen, om att Kungl. Maj:ts numera avlåtit förslag till riksdagen om ändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Då det av kyrkofondskommittén insamlade materialet för beräkning av storleken av de till prästerskapet i nyreglerade pastorat utgående av löningsförmånerna samt av de för bestridande av sagda utgiftsbelopp disponibla prästerliga avlöningstillgångarna ävensom för bedömning av kyrkofondens ekonomiska bärkraft lär vara det fullständigaste och mest tillförlitliga, som för närvarande står att erhålla, torde de av kommittén gjorda beräkningarna, ehuru de, såsom av kommittén själv framhållits, i vissa avseenden äro mycket approximativa och i anledning av vad jag

nyss anfört beträffande ändrad beskattning, likväl kunna anses innebära sannolikhet för att kyrkofonden även under de närmaste åren skall bliva i stånd att gälla vederbörlig del av kostnaderna för motsvarande ökning av de till olika grupper av prästmän utgående avlöningarna som dem, vilka i det föregående omförmäلتs. Den årliga prövning av kyrkofondens förmåga att bära kostnaden för dyrtidstillägg, vilken påkallas av bestämmelsen i 5 § lagen om krigstidsunderstöd, lärer för övrigt utgöra en fullt tillförlitlig garanti för att dyrtidstilläggen i framtiden icke komma att bestämmas till högre belopp än hänsynen till fondens bärkraft medgiver.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig i det föregående förordade allmänna grunderna för beviljande av dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1920—1921 till de prästmän, som finnas omförmälda i lagen den 30 augusti 1918 angående krigstidsunderstöd åt präster i nyreglerade pastorat samt åt vissa extra ordinarie prästmän och innehavare av prästerliga emeritilöner;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest det grundtal, i förhållande vartill statstjänstemännens dyrtidstillägg utgår, blir föremål för sänkning, förordna, att det till de i tjänst varande prästmännen utgående dyrtidstillägget skall undergå skäligen minskning.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harald Frisk.